Yardımlaşma
Gönderen Kadir Hatipoglu - Temmuz 10 2014 13:18:17

Müslümanların karşılıklı olarak birbirlerine yardımda bulunmaları. İslâmiyet bir yardımlaşma dinidir. İslâmiyet'ten önce de sonra da hiç bir din ve fikir sistemi onun kadar bu konuya eğilmemiş, yardım anlayışı ve bu anlayışın uygulanışını bu kadar geniş boyutlara ulaştıramamıştır. Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerîm'de;
أَهُمْ
يَقْسِمُونَ
رَحْمَةَ
رَبِّكَ
نَحْنُ
قَسَمْنَا
بَيْنَهُم
مَّعِيشَتَهُمْ فِي
الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا
وَرَفَعْنَا
بَعْضَهُمْ
فَوْقَ
بَعْضٍ
دَرَجَاتٍ
لِيَتَّخِذَ
بَعْضُهُم
بَعْضًا
سُخْرِيًّا
وَرَحْمَتُ
رَبِّكَ
خَيْرٌ
مِّمَّا
يَجْمَعُونَ
 "Rabbinin rahmetini onlar mı bölüyorlar? Dünya hayatında insanların geçimlerini aralarında dağıtan biziz. Birini diğerine iş gördürmesi için kimini kiminden zengin kıldık. Rabbinin rahmeti onların topladıkları yığınlardan hayırlıdır" buyurmuştur (Zuhruf, 43/32).   Kur'an-ı Kerîm'den öğrendiğimiz bu gerçeği, her birimiz günlük hayatımızda da görmekteyiz. İnsanlık tarihi boyunca olduğu gibi bugün de hiçbir toplumda, ortak bir hayat ve geleceği paylaşan insanlar aynı düzeyde değildir. Zayıfı, güçlüsü, fakiri, zengini, erkeği kadını... ile insan toplulukları hem bir tezat, hem bir âhenk meydana getirmektedirler. Tabiattaki bu başkalık, bu tezat bir hareketin kaynağını oluşturuyor ki, buna, "hayat" diyoruz. Yaratılıştan gelen bu farklılıkla hayatın içinde yoğrulan insanlar muhakkak birbirlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Pek çok ve değişik konuda zengin fakire, güçlü zayıfa başvurmak zorunda kalmaktadır. Hiç bir zengin, "Benim kimseye ihtiyacım yoktur" diyemez. Çünkü servetini çalıştırdığı insanların gücü ile kazanır; "Benim param var, kimi istersem çalıştırırım" demesi bu gerçeği değiştirmez. Zira, kimi çalıştırıyorsa ona muhtaç oluyor demektir. Ne tarafa bakarsak bakalım bütün sosyal ilişkilerde

böyle durumlarda karşılaşırız. Bütün insanların ister istemez bir başkasının gücüne, parasına, fikrine muhtaç olduğunu görürüz. Onun için Zen merde, civan pîre, kemân tîre muhtaç, Ebnây-ı beşer, hâsıh birbirine muhtaç (Yâni, kadın erkeğe, genç ihtiyara, yay oka muhtaç. Kısacası insanlar birbirine muhtaç) demişlerdir.
        İnsanların böyle birbirine muhtaç olmaları, karşılıklı olarak yardımlaşmaları zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Yardımlaşma, toplum hâlinde yaşamanın doğal bir sonucudur. Hem başkaları ile yaşamak, hem yardıma ihtiyaç duymamak imkânsızdır. Bunun için İslâmiyet yardımlaşmayı, bütün maddî ve mânevî hayatımızı kapsayacak şekilde en geniş sınırları ile ele almış ve dinî-ahlâkî bir görev olarak ortaya koymuştur. Kur'an-ı Kerîm'in pek çok âyetinde bu konuya temas edilerek, müslümanlar yardımlaşmaya teşvik edilmiştir. Hz. Peygamber de sayısız hadislerinde maddî ve mânevî yardımın insan hayatındaki önemini dile getirmiştir. Cenab-ı Hak;
وَتَعَاوَنُواْ عَلَى الْبرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ تَعَاوَنُواْ عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُواْ اللّهَ إِنَّ اللّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ
        "iyilikte ve kötülükten sakınmakta birbirinizle yardımlaşın; günah ve düşmanlıkta yardımlaşmayın" (Maide, 5/2), buyuruyor. Zekât vermekten, tatlı söz ve güler yüzle davranmaya kadar her şeyin iyilik kapsamına alındığını düşünürsek, dinimizin yardımlaşma sınırını ne kadar geniş tuttuğunu daha iyi kavrarız.
        Yardım anlayışının özünde fedâkârlık vardır. Maldan sevgiye kadar her şeyin bir başkasına verilmesi söz konusudur. Bu verme işi bazan, zekât ve fitrede olduğu gibi mecbûri olsa da, çoğu zaman tamamen isteğe bağlıdır. Yine zekât belli bir miktarda alındığı halde sadakanın sınırı yoktur; dileyen dilediği kadar verir. Böylece müslümanlar arasında en geniş mânâda yardımlaşma yapılır. Bu maddî yardımın dışında, müslümanlar başkalarına söz ve davranışları ile de iyilik yapmak, onlara sevgi ile bağlanmak zorundadırlar. Bu da onların görevidir.
        Hiçbir iyilikte bulunamayan bir müslüman, eli ve dili ile başkalarına zarar vermemesi bile iyilik (sadaka) sayılmıştır.
        Aşağıda, genişçe anlatılacak şekilde bir yardım anlayışının yaygınlaştırılması fert ve toplum hayatında önemli değişikliklere sebep olacaktır. Yardımlaşmanın faydaları hemen hissedilecektir. Bunlar şöyle sıralanabilir:

Yardım yapmakla yoksullar korunmuş olur. Onların maddi ihtiyaçlarının giderilmesi ile fenalık yapmaları önlenir. Çünkü fakirlik ve açlık, zayıf karakterli insanları çoğu zaman kötülüğe sürükler; hırsızlık yaptırır; haksızlığa iter. Yardım yapanla yapılan arasında sevgi ve ülfet doğar. Yardım yapılarak topluma kazandırılan kişiler kin, hased, düşmanlık gibi kötü duygulardan kurtulur; zenginlerin mallarında gözü olmaz. Çünkü onların, fakirin hakkını verdiklerini, dinin emirlerine uyarak en geniş ölçüde yardım ellerini çevrelerindeki insanlara uzattıklarını bilirler. Peygamber Efendimiz (s.a.s); "Veren el alan elden üstündür" buyurmuştur. Böylece Müslümanlara, yardım edilen değil yardım eden kişi olmalarının daha iyi olduğunu bildirmiştir. Sıkıntı ve darlık zamanlarında Müslüman kardeşlerinden yardım, anlayış ve sevgi görenler, sıkıntılarını atlatınca çalışıp kazanmaya, alan değil veren kişiler olmaya bakacaklar. Böylece toplumda bir fazilet yarışı başlayacaktır. Zekât, sadaka ve diğer maddî yardımlar, Müslümanların güçlü olmalarında, birlik ve beraberlik içinde bulunmalarında en büyük etken olacaktır. Bir aç ile bir tokun aynı safta sevgi ve kardeşlik duyguları ile yan yana bulunabileceklerini düşünmek biraz zordur. Yardımlaşma, zenginlerle fakirler arasındaki uçurumu kapatacağı gibi aralarında bir sevgi ve saygı bağının kurulmasına da sebep olur. Yardımlaşmanın yaygın olduğu toplumlarda dostluk duyguları güçlü olur; zenginlik ve refah artar, fakirlik azalır, dinimizin hoş görmediği dilencilik ortadan kalkar; hırsızlık ve dolandırıcılık gibi harâmların işlenmesi en alt düzeye iner. Yardımlaşma Çeşitleri 1. Maddî yardım: Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللّهِ مِن وَلِيٍّ وَلاَ نَصِيرٍ   "Bilmez misiniz ki, göklerin ve yerin saltanatı Allah'ındır ve sizin için Allah'tan başka bir dost ve yardımcı yoktur" (Bakara, 2/107); وَلِلّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَاللّهُ عَلَىَ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ   "Göklerin ve yerin mülkü (bütün hazineleri)Allah'ındır. Allah, her şeye hakkiyle kâdirdir" (Âlu İmrân, 3/189);   Bu ve benzeri pek çok âyetten de anlaşılacağı gibi evrende gördüğümüz her

şeyin gerçek sahibi Allah Teâlâ'dır. Fakat, Cenab-ı Hak, yerde ve gökte bulunan bütün varlıkların, yüce katından bir lütuf ve bağışlama olarak, insanların hizmetine verildiğini başka âyet-i kerimelerde beyan buyurmuştur:
وَسَخَّرَ
لَكُم مَّا
فِي
السَّمَاوَا&#15
78;ِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ
جَمِيعًا
مِّنْهُ
إِنَّ فِي
ذَلِكَ
لَآيَاتٍ
لَّقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُ&#16
08;نَ   "Bir de göklerde ne var, yerde ne varsa hepsini (Allah) kendi katından sizin hizmetinize bağışladı. Şüphesiz ki bunda, düşünecek bir kavim için ibretler vardır" (Câsiye, 45/13).
        Varlığın gerçek sahibi olan Allah Teâlâ, bunu, kullarından dilediğine verip dilediğinden alacağını da şöyle açıklamıştır: قُلِ
اللَّهُمَّ
مَالِكَ
الْمُلْكِ
تُؤْتِي
الْمُلْكَ
مَن تَشَاء
وَتَنزِعُ
الْمُلْكَ
مِمَّن
تَشَاء
وَتُعِزُّ
مَن تَشَاء
وَتُذِلُّ
مَن تَشَاء
بِيَدِكَ
الْخَيْرُ
إِنَّكَ
عَلَىَ كُلِّ
شَيْءٍ
قَدِيرٌ
        "Râsûlüm, Şöyle de: Ey mülkün sahibi Allahım! Sen dilediğine mülkü verirsin, dilediğinden de mülkü çeker alırsın; dilediğini aziz edersin, dilediğini de zelil edersin. Hayır, senin elindedir. Muhakkak ki sen her şeye kâdirsin" (Âlu İmrân, 3/26). Ayrıca, Allah Teâlâ, kendilerine mal ve mülk verdiği insanları başıboş bırakmamış, onlara malları ile ilgili bazı sorumluluklar yüklemiş ve görevler vermiştir.

وَفِي
أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ
لِّلسَّائِلِ
وَالْمَحْرُومِ   "Onların mallarında dilencinin ve (iffetinden dolayı durumunu açıklamayan) yoksulun bir hakkı vardır" (Zariyât, 51/19);
وَقُلْنَا
يَا آدَمُ
اسْكُنْ
أَنتَ
وَزَوْجُكَ
الْجَنَّةَ
وَكُلاَ
مِنْهَا
رَغَداً
حَيْثُ
شِئْتُمَا
وَلاَ
تَقْرَبَا
هَـذِهِ
الشَّجَرَةَ
فَتَكُونَا
مِنَ
الْظَّالِمِينَ   "O kimseler ki, gayba inanırlar, namazı gereği gibi kılarlar ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan infak ederler (başkalarına verir ve yedirirler)..İşte böyle kimseler, Rablerinden olan doğru yol ve hidâyet üzeredirler ve bunlar azabdan kurtulup sevâba erenlerdir" (el-Bakara, 2/35), âyetlerinde bu sorumluluk ve görevlerin; Allah'tan (c.c) bir emânet olarak verilen mallardan bir kısmının başkalarına verilmesi olduğunu anlıyoruz. Bunun kime, nasıl ve ne ölçüde verileceği ise Kur'an-ı Kerîm'de ikiyüze yakın âyet-i kerimede açıklanmıştır.   Dikkat "dilerse, yukarıdaki âyet-i kerimede iman ve namazdan hemen sonra Cenab-ı Hakk "infak etmeyi" emretmiştir. "İnfak "Allah'ın (cc) verdiği malın meşrû bir şekilde elden çıkarılması, başkalarına verilmesi" demektir. İnfakın farz, vâcip ve mendup gibi kısımları vardır. Farz olan infak zekât, vacip olan infak fitredir ki, bunlar hakkında yukarıda geniş bilgi verilmiştir.   Kur'an'ın pek çok yerinde: "Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin..." (Bakara, 43, 83,110; Nisâ, 77) emri vardır. İslâmiyet'te en mühim ibadet namazdır. Müslümanlara namazdan hemen sonra zekât vermelerinin emredilmiş olması, zekâtın, bir ibadet olarak dinimizde ne büyük bir yeri olduğunu gösterir. Dinin iman ile temeli atılıp namaz ile direği dikildikten sonra, geçilecek mühim bir geçidi vardır ki, zekât, o geçidi geçirecek bir köprü olarak yapılacaktır. Hz. Peygamber şöyle buyuruyor: "Üç şey ölünün arkasından mezara kadar gider: Âilesi, malı ve ameli. Bunlardan ikisi geri döner, birisi kalır. Dönenler âilesi ile malı, kalan da amelidir" (Riyazü's-Salihîn, I, 139).

        Dünyada kalacak olan malımızın, Allah'ın emrine göre kullanılması ve harcanması önemli bir iştir. Çünkü bu harcama ile, âhirete uzanan geçide sağlam bir köprü kurma imkânı elde edilecektir.   Cenab-ı Hak, Kur'an-ı Kerîm'de: "Hayır ve iyilik yapmak hususunda birbirinizle yarışınız" (el-Bakara, 2/148) buyuruyor. Hayır ve iyilik mal, el ve dil ile yapılır. Yapılacak bütün bu iyiliklerin adı "sadaka"dır, ve Peygamberimiz (sav); "Her iyi iş sadakadır" (Riyâzü's-Salihîn, I,167) buyurmuştur. Mal ile yapılacak iyilik ve yardımın başında zekât gelir.
وَأَقِيمُواْ الصَّلاَةَ وَآتُواْ الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُواْ لأَنفُسِكُم مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِندَ اللّهِ إِنَّ اللّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ "Namazı gereği gibi kılın, zekatı verin ve hayır işlerinden nefisleriniz için önden her ne gönderirseniz, Allah katında onun sevabını bulursunuz. Şüphesiz Allah, bütün yaptıklarınızı görücü ve kararlığını vericidir" (Bakara, 2/110).
        Zekât, mal ile yapılacak mecbûri bir yardım şeklidir. Fakat mal ile yapılacak yardım zekâttan ibaret değildir. Müslümanlara, ihtiyaçlarından fazla olan mallarından başkalarına vermeleri emir ve tavsiye edilmiştir. Aşağıdaki âyet ve hadisler, zekâtın dışında, sadaka olarak başkalarına yardım etmemiz gerektiğini ve bunun önemini anlatmaktadır. Allah Teâlâ buyuruyor ki: لَّيْسَ الْبِرَّ أَن تُوَلُّواْ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَـكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَالْمَلآئِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيّ&#16

16;ينَ وَآتَى
الْمَالَ
عَلَى
حُبِّهِ
ذَوِي
الْقُرْبَى
وَالْيَتَام&#16
14;ى
وَالْمَسَاك&#16
16;ينَ وَابْنَ
السَّبِيلِ
وَالسَّآئِل&#16
16;ينَ وَفِي
الرِّقَابِ
وَأَقَامَ
الصَّلاةَ
وَآتَى
الزَّكَاةَ
وَالْمُوفُو&#16
06;َ
بِعَهْدِهِم&#16
18; إِذَا
عَاهَدُواْ
وَالصَّابِر&#16
16;ينَ فِي
الْبَأْسَاء
والضَّرَّاء
وَحِينَ
الْبَأْسِ
أُولَـئِكَ
الَّذِينَ
صَدَقُوا
وَأُولَـئِك&#16
14; هُمُ
الْمُتَّقُو&#16
06;َ "Yüzlerinizi (namazda) doğu batı tarafına çevirmeniz hayır ve taat değildir. Fakat hayır ve ibadet, Allah'a, âhirete, meleklere, Allah'ın indirdiği kitaplara ve peygamberlere iman edenin ibadetidir ve Allah sevgisi üzere, yahut mala olan sevgisine rağmen, malı fakir akrabaya, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, dilenenlere, köle ve esirlere (kurtuluşları için) harcayan, namazı gereği üzere kılan ve zekâtı veren kimsenin... hayrıdır" (Bakara, 2/177); Hz. Peygamber de şöyle buyurmuştur: "Bir hurmanın yarısı ile, bunu da bulamazsanız güzel sözle ateşten korununuz" (Müslim, Zekât, 95); "Herhangi bir müslümanın diktiği ağaçtan yenen, çalınan ve eksilen şey, o ağacı diken için sadakadır" (Riyazü's-Salihîn, I, 168).   Ferdi, sosyal faaliyetlerin merkezi sayarsak, onu, iç içe bazı çemberlerin çevrelediğini görürüz. Kendisine en yakın çemberi çocukları ve anne-babası oluşturur. Daha sonra, yakın akraba, yakın ve uzak komşular ve içinde yaşadığı toplumun

diğer bireyleri gelir. Âyet ve hadislerden,. insanın, bu yakınlık derecesine göre başkalarına yardım elini uzatması gerektiğini öğreniyoruz.
        Yine Peygamberimiz (s.a.s), bahçesini sadaka olarak vermek isteyen Ebû Talha'ya onu akrabalarına tasadduk etmesini tavsiye etmiş, Ebû Talha bahçeyi akrabaları ve amca oğulları arasında taksim etmişti (Müslim, Zekât, 42, 43).   Başka bir hadis-i şerifte de şöyle buyurulmuştur: "Verenin eli yüksektir. Hem nafakasını verdiğin kimselerden başla! Anneni, babanı, kız kardeşini, erkek kardeşini sonra sana en yakın ve ondan sonra en yakın olanlarını gör, gözet" (Nesâî, Zekât, 51).
        Şu halde, bir müslüman başkalarına malı ile yardım etmeyi düşünürse, önce yakınlarından başlamalı ve derece derece yardım halkasını genişletmelidir. Tabii bu arada dikkat edeceği en önemli şey, yardım edeceği kişilerin gerçekten yoksul olup olmadıklarıdır.
        Peygamber Efendimiz: "Gerçek zenginlik malın çokluğu değildir. Aksine gerçek zenginlik gönül zenginliğidir" buyurmuştur. Fakat insan hiç bitmeyecek olan gönül zenginliği yerine daha çok mal zenginliğini ister, gözünü hırs bürür, kazandıkça kazanmak arzusu içini kaplar. İnsanların bu ruh hâlini sevgili Peygamberimiz: " Âdemoğlunun iki vâdi dolusu malı olsa, üçüncü vâdiyi de ister. Âdemoğlunun iç boşluğunu (ihtiraslı gönlünü) topraktan başka birşey dolduramaz. Şu kadar ki, bu ihtirasından tevbe eden kişinin tevbesini Allah kabul eder" (Müslim, Zekât, 116) sözleri ile açıklamıştır.
        Başka bir hadis-i şerifte de; "Yaşlı kimsenin kalbi iki Şeyi sevmekte dâimi gençtir: Uzun hayat isteği ve mal sevgisi" (Müslim, Zekât, III) buyurularak mala olan bağlılığın bir ömür boyu devam edeceği haber verilmiştir. Cenab-ı Hakk şöyle buyuruyor:
وَقَالَ
الَّذِينَ
اتَّبَعُواْ
لَوْ أَنَّ
لَنَا
كَرَّةً
فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ
كَمَا
تَبَرَّؤُواْ مِنَّا
كَذَلِكَ
يُرِيهِمُ
اللّهُ
أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ
عَلَيْهِمْ
وَمَا هُم
بِخَارِجِينَ مِنَ
النَّارِ "Şeytan sizi, fakir olacaksınız diye korkutur, size cimrilik ve sadaka vermemekle emreder. Allah ise lütfundan bir mağrifet

ve fazla üstünlük vaad ediyor" (Bakara, 2/167).
        Bir müslümanın, hadis-i şeriflerde belirtilen mal hırsını yenerek âyetlerde belirtilen şeytanın aldatması ve cimrilik duygularını alt ederek, Allah'ın kendisine bir ihsan, bir lütuf, bir nimet olarak verdiği malından hayır yolunda, Allah ve Rasûlü'nün emrettiği şekilde harcaması şüphesiz çok asîl bir davranıştır. Böylece nimetin kadri bilinmiş, şükür edâ edilmiş ve Hakk'ın rızasına ulaşılmış olur. Lâkin, Cenab-ı Hakk'ın gerçek anlamda bir yardımda bazı özellikler aradığını görüyoruz. Âlu İmrân sûresinin 92. âyetinde Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:
لَن
تَنَالُواْ
الْبِرَّ
حَتَّى
تُنفِقُواْ
مِمَّا
تُحِبُّونَ
وَمَا
تُنفِقُواْ
مِن شَيْءٍ
فَإِنَّ
اللّهَ بِهِ
عَلِيمٌ
        "Sevdiğiniz şeylerden sadaka vermedikçe, siz, Cennete eremezsiniz. Allah yolunda her ne harcarsanız muhakkak Allah onu bilir" (Âlu İmrân, 3/92).   Şu halde biz, mal sevgisi ile Allah rızasını kazanmak arasında bir tercih yapmak zorundayız. Bir imtihandan geçiriliyoruz. Mallarımızdan sevdiklerimizi, sırf Allah rızasını umarak, yoksullara verirsek bu imtihanı kazanmış olacağız. Bu konuda Peygamberimizin yakın dostlarının davranışları bize örnek olmalıdır. Enes b. Mâlik şöyle anlatıyor:
        "Ensar'dan Ebû Talha, Medine zenginlerinden idi. Kendisinin en çok sevdiği malı da, Mescid-i Nebevî'nin karşısındaki Beyraha denilen bahçesi idi. Rasûlüllah oraya gider ve içindeki güzel sudan içerdi. "Sevdiğiniz şeylerden sadaka vermedikçe, siz, Cennete eremezsiniz" âyeti nâzil olunca Ebû Talha kalkıp Rasûlüllah'ın yanına geldi, ve: "- Allah, Kitabın'da;   "Sevdiğiniz şeylerden sadaka vermedikçe, siz, Cennete eremezsiniz, " buyuruyor. Mallarımın bana en sevimlisi Beyraha'dır. O, Allah için bir sadakadır. Bu sadakanın hayrını ve Allah katında onun tükenmez bir âhiret azığı olmasını umarım. Yâ Rasûlüllah! Bu bahçemi istediğin yere sarf et," dedi..." (Müslim, Zekât, 42).
        Mal ile yapılacak bir yardım şekli de "karz-ı hasen" dir. "Karz" fâiz ve benzeri herhangi bir menfaat beklemeden ödünç para vermek demektir. Bu da Allah'ın övdüğü bir malî yardım şeklidir. Kur'an-ı Kerîm'de bu fedâkârlık o kadar yüceltilmiştir ki, ödünç veren kişi sanki insanlara değil Allah'a vermiş gibi telâkkî edilir: إِنَّ
الْمُصَّدِّقِينَ
وَالْمُصَّد&#16

17;ِقَاتِ
وَأَقْرَضُو&#15
75; اللَّهَ
قَرْضًا
حَسَنًا
يُضَاعَفُ
لَهُمْ
وَلَهُمْ
أَجْرٌ
كَرِيمٌ "Sadaka vererek iyilik eden erkekler ve kadınlar, bir de Allah'a gönül hoşluğu ile ödünç verenler yok mu, Allah onların mükafatını kat kat verecektir. Onlar için çok şerefli bir karşılık vardır" (Hadid, 57/18) âyetinde, Allah rızası için ödünç para verenler işte böyle öğülmüştür. Böylece Allah Teâlâ, dünyada sıkışan ve darda kalan kullarına, herhangi bir çıkar düşüncesinden uzak, dinimizin yardım ve iyilik anlayışı içinde borç verenlere ahirette kat kat manevî mükâfat vaad etmiş bulunuyor.   Herkesin yararlanabileceği çeşme, köprü, cami, okul, yol, hastahâne, dispanser gibi hayır kurumları yaptırmak da mal ile yapılan yardımlardandır. Bu tür hayır eserlerine sadaka-i câriye (devamlı sadaka) denilir ki, sevabı çok fazladır. Sadaka-i câriye anlayışı, vakıfların ortaya çıkmasında çok büyük etki yapmış ve İslâm dünyasının her tarafı halka hizmet götüren vakıf kuruluşları ile dolup taşmıştır.   Sosyal ve ekonomik hayatımız açısından malla yapılacak en önemli yardımlardan biri de servet sahiplerinin mallarını yatırıma aktarmaları ve çalışmak isteyenlere iş ve geçim imkânı hazırlamalarıdır. Hayatını çalışarak kazanmak isteyen, helâl kazanç peşinde koşan bir kişiye yardım eli uzatmanın en iyi şekli budur. Çünkü bu davranışımızla hem bir müslümana geçim imkânı vermiş, hem de onun şeref ve şahsiyetini korumuş oluruz. Mânevî yardım: Cenab-ı Hakk şöyle buyuruyor:
وَلْتَكُن
مِّنكُمْ
أُمَّةٌ
يَدْعُونَ
إِلَى
الْخَيْرِ
وَيَأْمُرُو&#16
06;َ
بِالْمَعْرُ&#16
08;فِ
وَيَنْهَوْن&#16
14; عَنِ
الْمُنكَرِ
وَأُوْلَـئِ&#16
03;َ هُمُ
الْمُفْلِحُ&#16
08;نَ   "İçinizden, insanları hayra çağıracak, iyiliği emredecek, kötülükten alıkoyacak bir topluluk

bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir; Siz insanlık için meydana çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz; iyiliği emreder, fenalıktan alıkoyarsınız ve Allah'a imanınızda devam edersiniz" (Âlu İmrân, 3/104, 110); "İyiliği emretmek ve fenâlıktan sakınmak hususunda birbirinizle yardımlaşın, günâh işlemek ve düşmanlık yapmakta yardımlaşmayın. Allah'tan korkun, çünkü Allah'ın azabı çok şiddetlidir" (Mâide, 5/2).
وَالْمُؤْمِنُونَ
وَالْمُؤْمِنَاتُ
بَعْضُهُمْ
أَوْلِيَاء
بَعْضٍ
يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنكَرِ
وَيُقِيمُونَ الصَّلاَةَ
وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ
وَيُطِيعُونَ اللّهَ
وَرَسُولَهُ
أُوْلَـئِكَ
سَيَرْحَمُهُمُ اللّهُ
إِنَّ اللّهَ
عَزِيزٌ
حَكِيمٌ "Mü'min erkeklerle mü'min kadınlar birbirlerinin yardımcılarıdır; iyiliği emreder, fenâlıktan alıkorlar, namazı gereği üzere kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve Rasûlüne itaat ederler" (Tevbe, 9/71). "Bir kimse iyi bir iş işlerse faydası kendisinedir" (Câsiye, 45/15). Ebû Musa (r.a)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamberimiz: "- Her müslümana sadaka vermek vâciptir, " buyurdu. Oradakiler: "- Yâ Rasûlüllah! Eğer sadaka olarak verecek bir şey bulamazsa ne yapar, söyler misiniz?" dediler. - Çalışır, elinin emeği ile kazandığını hem kendisi harcar hem de sadaka olarak verir, " buyurdu. "- Çalışmaya gücü yetmezse ne yapar, ne dersiniz?" denildi. "- Sıkıntıya düşmüş bir muhtaca yardım eder, " buyurdu. "- Böyle bir yardıma gücü yetmezse?" denildi. "- İyilik ile yahuut hayır ile emreder, " buyurdu. "- Bunu yapmaya da kudreti yetmezse?" denildi. "- Kötülükten kendisini sakındırır, bu da onun için bir sadakadır" buyurdu (Müslim, Zekât, 55). Yine, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "Ümmetimin iyi ve kötü bütün amelleri bana gösterildi. İyi amellerin içinde, eziyet verecek şeyin yoldan kaldırılması da vardı. Mescidin kirletilmesi ve o hâliyle bırakılmasını da kötü ve çirkin ameller arasında gördüm" (Riyazü's-Salihîn, I, 157). "Kardeşini güler yüzle

karşılamaktan ibaret bile olsa hiç bir iyiliği hor görme" (Riyazü's-Sâlihîn, I, 159); "En küçük iyilik, insan olsun, hayvan olsun gelip geçene eziyet veren şeyi ortadan kaldırmakla başlayan hazır ve yardımdır" (Kefu'l-Hafâ, I, 198). Daha pekçok âyet ve hadiste insanlara iyilik yapmaları emredilmiş ve bunun yolları gösterilmiştir. Bir insanın bizzat kendisine ve âile bireylerine karşı görevlerini yerine getirmesi bir iyiliktir. Komşusu ile olan ilişkilerinde kırıcı olmaması, ona her konuda yardım elini uzatması bir iyiliktir. Bir yoksulun, bir yetimin yedirilip-giydirilmesi ve barındırılması nasıl maddî iyilikse, güler yüz ve tatlı sözle gönüllerinin alınması, sevgi ile başlarının okşanması da bir iyiliktir. Üzgün ve dertli birini teselli etmek, bildiklerini bir başkasına öğretmek, çevredekilere doğru yolu göstermek, hasta, yaşlı ve kimsesizleri ziyâret etmek bir iyiliktir. Her konuda çevremizdeki insanların yardımına koşmak; hasta, yaşlı ve sakat bir kardeşimize taşıtlarda yer vermek, elinden tutup yolda karşıdan karşıya geçmesine yardım etmek, bir yolcuya, bir misâfire gideceği veya aradığı yeri göstermek iyiliktir. Sokakta, caddede, mahallede, çarşıda, pazarda taşı, çamuru, pisliği, dikeni kısaca insanlara eziyet ve tiksinti veren bir şeyi ortadan kaldırmak iyiliktir. İnsan olsun, hayvan olsun susayan birine su vermek iyiliktir. Kısaca, Allah ve Rasûlünün bizden yapılmasını istediği, akıl ve vicdanın hoş gördüğü bir şeyi yapmak iyiliktir. Hatta kötülükten sakınmak ve bir başkasına kötülük yapmamaya çalışmak da iyiliktir. Bütün bu iyilikler de sadakadır. Sayılmakla bitirilemeyecek kadar çok olan iyiliklerin bir yarış havası içinde yapılması her müslümanın görevidir. Herkesin yapabileceği bir iyilik de mutlaka vardır. Hatta, müslüman yalnız bu iyilikleri yapmakla kalmamalı, başkalarının da bunları yapmasına yardımcı olmalı, onları iyilik ve yardım konusunda teşvik etmelidir. Çünkü Allah Teâlâ, iyilikte ve kötülükten sakınmakta yardımlaşmamızı emretmiştir. Allah için iyilik yapan, Allah için maddî ve mânevî yardımda bulunan kimsenin mükâfatını da şüphesiz Yüce Mevlâmız verecektir. İyilikte yardımlaşmak kadar kötülükten alıkoymaya çalışmak da müslümanların dinî-ahlâkî görevleri arasındadır. Yukarıda da geçtiği gibi Allah Teâlâ; "Günâh ve düşmanlıkta yardımlaşmayın" diye emretmiştir. Kur'an-ı Kerim'de, "iyiliği emretmek, kötülükten alıkoymak", faziletli insanların özelliği olarak zikredilir. Bütün peygamberler bu emri yerine getirmiş ve kendilerine gönderildikleri toplulukları fenâlıktan alıkoymaya çalışmışlardır. Peygamberlerinin öğütlerini dinlemeyen isyankâr İsrâiloğulları hakkında Cenab-ı Hakk; "Onlar, birbirlerini, yaptıkları kötülükten alıkoymazlardı. Gerçekten ne kötü iş yapıyorlardı" (Mâide, 5/79) buyurmuştur. Hz. Peygamber bir hadis-i şerifinde; "Sizden her kim bir kötülük görürse onu eliyle değiştirsin. Eğer eliyle değiştirmeye gücü yelmezse diliyle, ona da gücü yetmeyen kalbiyle. Bu, imanın en zayıf olanıdır" (Müslim, İman, 78) buyurmuştur. Şu hâlde, iyiliğin emredilmesinde olduğu gibi kötülükten alıkoyma da söz ve davranışlarla olacaktır. Mü'min kişi gördüğü kötülükleri, ister büyük ister küçük olsun, eliyle düzeltmeye, o fenâlığa engel olmaya çalışmalıdır. Bunu yapamayanların kötülük yapanlara nasihat etmeleri, yaptıklarının çirkinliğini anlatmaları, sözle onları kötülükten vazgeçirmeye çalışmaları ahlâkî görevleridir. Eğer bu görev yapılırsa kötüler ve kötülükler azalır, iyilik yaygınlaşır, toplum huzur bulur. Aksine davranış kötülüklerin bir salgın gibi her tarafa yayılmasına, toplumu

içten çökertmesine sebep olur. Bunun içindir ki, dinimiz, iyiliği emir ve kötülükten alıkoymayı (emr bi'lma'rûf, nehy ani'l-münker) müslümanların yapmaları gereken önemli görevler arasına almıştır. Yardım yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlar Eğer yardımdan, yardımlaşmadan söz ediliyorsa, mutlaka orada bir yardım edenle bir de yardım edilen, yahut alanla veren vardır. Kısaca yardım, iki veya daha çok kişi arasında olur. Yardımın istenilen şekilde olabilmesi, yerini bulması için bazı hususlara dikkat edilmesi gerekir. Hak sahibi aranmadan, dikkatsizce yapılan yardımların çoğu zaman arzu edilen sonucu vermediği unutulmamalıdır. Bunun için yardım yapılırken aşağıdaki hususlara dikkat etmekte yarar vardır. 1. Yardım Allah rızası için yapılır. Allah (c.c) rızası gözetilmeden yapılan iyilikte riyâ ve gösteriş, yahut çıkar düşüncesi vardır. Cenab-ı Hakk, yardımlarında kendi rızasını gözetenleri şöyle öğüyor: "Malınızdan hayır adına her ne harcarsanız kendi menfaatiniz içindir. Zira siz, ancak Allah rızasını gözeterek verirsiniz. Böylece hayra dâir her ne verirseniz onun sevabı tam olarak size ödenir. Hakkınız yenmez ve size zulüm edilmez" (Bakara, 2/272). 2. Yardım yapılacağı zaman gerçekten yoksul olan kimseler aranmalıdır. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: Sadakalarınızı o fakirlere verin ki, onlar, Allah yolunda çalışmaya koyulmuşlardır; öteye beriye koşup kazanamazlar. Dilenmekten çekindikleri için, tanımayanlar, onları zengin zannederler. Ey Rasûlüm! Sen onları yüzlerinden tanırsın. Onlar iffetlerinden ötürü insanları rahatsız edip bir şey istemezler. Siz malınızdan bunlara ne harcarsanız, muhakkak Allah onu hakkıyle bilicidir" (Bakara, 2/273). Fazilet ve hayâ sahibi insanlar, yoksulluklarını açığa vurmaz, başkalarından kolay kolay bir şey istemezler. Yardım yapacak zenginlerin, çevrelerinde böylelerini arayıp bulmaları ve haysiyetlerini zedelemeden onlara yardım etmeleri gerekir. Hiç ihtiyaçları olmadığı halde istemeyi ve dilenmeyi alışkanlık hâline getirenler çoktur. Peygamberimiz'in (s.a.s) kötülediği bu kişilerden uzak durmalı ve kendileri yoksul olarak değerlendirilmemelidir. 3. Âdi, işe yaramaz şeyler yardım diye başkalarına verilmemelidir. Düşük ve bayağı şeyleri vermek mürüvvet ve cömertliğe sığmaz. Cenab-ı Hakk'ın şu buyruğu unutulmamalıdır: "Ey iman edenler! Kazandıklarınız ve sizin için yerden çıkardığımız ürünlerden en helâl ve iyisinden Allah yolunda harcayın. Kendinizin, ancak, göz yumarak alabileceği düşük ve bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın. Biliniz ki, Allah verdiğiniz sadakalardan müstağnidir, her hâlde hamde lâyıktır" (Bakara, 2/267). 4. Yapılan yardım hiç bir şekilde başa kakılmamalıdır. Başa kakılarak yapılan yardımın sevabı yok olur. İyilik yerine kötülük yapmamak gerekir. Hiç şüphe yok ki, başa kakmanın vereceği üzüntü, maddî yardımın sevincinden çok fazla olur. Allah Teâlâ, başa kakılarak yapılan yardımı mü'min olmayan kimselerin işleri olarak nitelemiştir: "Ey iman edenler! Sadakalarınızı; insanlara gösteriş için malını harcayan, Allah'a ve âhiret gününe inanmayan kimse gibi başa kakmak ve eziyet etmek suretiyle boşa çıkarmayın. Çünkü onun bu gösterişinin hâli, üzerinde az bir toprak bulunan bir kayanın hâline benzer ki, ona şiddetli bir yağmur isabet edince, üzerindeki toprağı temizleyip kendisini katı bir taş hâlinde bırakır. Onlar, yaptıkları şeylerden hiç bir sevap kazanamazlar. Allah, kâfirler topluluğuna hidâyet etmez" (Bakara, 2/264). 5. Yoksulun hâlinden anlamalı ve ona iyi davranmalıdır. Yardım yapacak kimseler uyanık olmalıdır. Nice yoksullar vardır ki, utandıkları için açıktan bir şey isteyemez, durumlarını üstü kapalı anlatmayı tercih ederler. Aslında ihtiyaç sâhibinin hâli kendisini gösterir. Yardımseverler bu duruma dikkat etmeli ve onları küçük düşürmeden yardım elini uzatmalıdırlar. Bir ümitle gelen

ve yardım isteyen kimselere iyi davranmak gerekir. Güler yüz ve tatlı söz, yardım yapılmasa bile, isteyeni memnun eder. Bunun için bazıları: "İhtiyaç sahiplerin tebessümle karşıla, verirsen teşekkür eder, vermezsen mazur görürler" demişlerdir. 6. Peygamber Efendimiz: Kardeşini güler yüzle karşılamaktan ibâret de olsa hiçbir iyiliği hor görme" (Riyazü's-Sâlihîn, I, 159) buyurmuştur. Öyleyse hiçbir yardım küçük görülmemelidir. 7. İyilik ve yardımda bulunacak kişinin bunu zamanında yapması, fırsatı kaçırmaması gerekir. Zamanı geçirilerek yapılan yardım ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. "Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz" dedirtmemelidir. 8. Yardım yapılırken mümkün olduğu kadar gizliliğe dikkat edilmelidir. Zekât gibi farz olan ibadetlerde açıklık esastır. Fakat sadakalarda aksine davranış insanı riyâdan kurtarır. Cenab-ı Hakk; Eğer sadakaları gizler de onları öylece fakirlere verirseniz, bu, sizin için daha hayırlıdır ve günâhlarınızdan bir kısmını örter" (Bakara, 2/271) buyurmuştur. Peygamber Efendimiz de, sağ elinin verdiğini sol eli duymayacak şekilde gizli sadaka verenlerin, âhirette arşın gölgesinde gölgeleneceklerini haber vermiştir (Tecrid, II, 620). Hz. Abbas şöyle demiştir: "İyilik üç şeyle tamamlanır Acele etmek, küçük göstermek, gizli tutmak. Acele etmekle sevindirmiş, küçük tutmakla büyütmüş, gizli tutmakla tamamlanır olursun. " Başkalarından yardım bekleyen kişilerin de dikkat etmesi gereken hususlar vardır. Bunlara dikkat edilmemesi yardım yapanların şevkini kırar, ellerini yardımdan çekmelerine sebep olur. 1-İhtiyaçtan fazlası istenmemelidir. 2-Yapılan yardımın sızlanmadan, azımsamadan kabûl edilmesi gerekir. 3-Yardım, kerîm olandan istenmelidir. İyilik yapmayı sevmeyenden iyilik beklemek insanı perişanlığa sürükler. Yardım imkânı olmayandan istemek onu güç durumda bırakır. Hz. Ali (r.a): "Yoku, "yok!" denilinceye kadar anlamayan ahmaktır" demiştir. 4. İyilik ve yardım yapana nankörlükle değil, teşekkür ve duâ ile karşılık verilmelidir. Peygamber Efendimiz: "İnsanlara teşekkür etmesini bilmeyen Allah'a şükretmesini bilmez ve nimetin kesilmesine müstahak olur" (Ahmed b. Hanbel, Müsned TV, 278) buyurmuştur. Şu halde nankör olmamak, iyilik ve yardımları teşekkürle, karşılamak ahlâkî bir görevdir. Bu görev duâ ile tamamlanmalıdır. İşte bu anlayışla yapılacak yardımlar, müslümanları Hakk'ın rızasına ulaştıracak olan yardımlardır.   İA

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler